

Ostře sledované vlaky

Bohumil Hrabal

Analýza uměleckého díla

Zasazení výňatku do kontextu díla

- Miloš se po třech měsících vrací zpět do práce (pracuje na železniční stanici Kostomlaty a je elémem dopravy – začátečník). Přitom vzpomíná na svou rodinu a svůj dosavadní život. Dříve bydleli za městem, ale přestěhovali se do města, cítí se tam sklíčeně, pozorovaně. Jeho tatínek byl od 48 let v penzi, byl strojvedoucím od svých 20 let a když měl vyslouženo a byl v penzi, všichni ho za to nenáviděli (záviděli mu). Jeho dědeček byl hypnotizér v cirkusech. Vzdroval Němcům tak, že se postavil před tanky a pokusil se je zhypnotizovat. Němci ho přejeli a skřípli mu hlavu mezi pásy tanku. A jeho pradědeček bral od 18 let rentu, zlatku denně. Byl vojenským tamborem, kterého zranili studenti, dostal kamenem do kolena a za to dostával rentu. Smál se ostatním pracujícím a ti ho jednou zbili tak, že umřel. Mezitím Miloš poodhaluje svůj život, co prožil. Vzpomíná jak „zvládl“, když leželi s Mášou pod plachtou a jak si pak podřezal žíly. Mezitím se dozvídá, že výpravčí Hubička orazítkoval zadek Zdeničce Svaté. Nejdříve jim opovrhne (tak jako všichni ostatní), poté ale mění názor a ostatní mu dokonce závidí (samí by chtěli něco takového udělat, ale nemají na to dostatek odvahy). Miloš se zatím stále trápí se svým pocitem, že není „chlap“. Hledá pomoc (ptá se i zkušeného Hubičky). Trápí se kvůli svému problému s erekcí (v knize je použit latinský výraz *ejaculatio praecox*). Kvůli tomu si podřezal žíly. Hlavní částí knihy je, že Hubička navrhne Milošovi, že vyhodí ostře sledovaný vlak (vlak s municí na cestě do Německa). Řekne o tom Milošovi, ten s tím souhlasí, a nakonec to i sám provede. Výbušninu mu přiváží Viktoria Freie ke zlikvidování vlaků a zároveň likviduje i Milošův problém s panictvím a erekcí. Příběh končí tak, že Miloš a německý voják leží a na zemi umírají (vzájemně se postřelili). V tu chvíli si Miloš uvědomil, jak je válka zbytečná a že teď oba zbytečně zemřou. A ještě Miloš umírá, slyší, jak vlak vybuchne.

Téma a motiv

- Téma je dopad války na lidské životy – přechod chlapce v muže v období války
- Motivy jsou sexuální nezkušenost, pokrytectví, nesmyslnost války, život na vesnici, válka, láska, zklamání, železnice

Časoprostor

- Konec druhé světové války, 1945
- Malá železniční stanice Kostomlaty

Kompoziční výstavba

- Chronologický postup s prvky retrospektivy hlavního hrdiny
- Členěno do 6 kapitol bez názvů, plné železničního slangu

Literární forma, druh a žánr

- Literární druh je Epika
- Literární forma je Próza
- Literární žánr je Novela

Vypravěč / lyrický subjekt

- Vypravěčem je hlavní hrdina novely, Mladý výpravčí-aspirant Miloš Hrma.
- Příběh je vyprávěn v první osobě jednotného čísla.

Postavy

- **Miloš Hrma** – 22letý začínající výpravčí. Čestný a spravedlivý. Bojuje s pocitem, že není „opravdový chlap“.
- **Výpravčí Hubička** – má velmi rád ženy. Nebojácny a chytrý. Nemá rád Němce.
- **Přednosta stanice** – ctižádostivý, má rád své holuby. Ve své podstatě je hodný.
- **Výpravčí Máša** – chodila s Milošem
- **Zdenička Svatá** – telegrafistka, které pan Hubička orazítkuje zadnici
- **Partyzánka Viktoria Freie** – dodá Hubičkovi bombu a zbavuje ho jeho „problému“, poté odjíždí do Kerska.

Vyprávěcí způsoby

- Přímá řeč

Typy promluv

- Pásmo vypravěče, dialogy, vnitřní monology
-

Jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku

- Převažuje spisovný jazyk, jsou ale i hovorové výrazy (tenhleten, osobák, vlakvedoucí, hloubkaři)
- Vulgární výrazy (na prdeli)
- Cizojazyčné výrazy (hl. z němčiny)
- Časté absurdní scény
- Erotické prvky
- Podrobné popisy (až naturalistické) a dlouhá souvětí
- Volná asociace (proudy) myšlenek (surrealismus)
- Častá přirovnání
- Běžná je ironie

Tropy a figury a jejich funkce ve výňatku

- Hyperbola neboli zveličování/přehánění skutečnosti (chrčela ze mne krev)
 - Dysfemismus neboli pejorativum (na prdeli)
 - Apostrofa (a pro jeho neslyšící uši jsem opakoval: „měli jste sedět doma...“)
-

Kontext autorovy tvorby

- **Bohumil Hrabal (1914-1997)** – česká próza 2. pol. 20. stol., oficiálně i zakázaná

- Narodil se 28. března **1914** v Brně a zemřel 3. února 1997, když vypadl z okna při krmení holubů v nemocnici na Bulovce
- Dětství trávil v Nymburce
- V Nymburce absolvoval jak základní školu, tak reálné gymnázium, poté studoval na právnické fakultě v Praze, kterou dokončil až po válce
- **Vystřídal řadu povolání, znal velmi dobře různá prostředí**, pracoval například jako číšník, výpravčí, skladník, pojišťovací agent nebo jako dělník v ocelárnách.
- Po roce 1968 mu bylo dočasně zakázáno publikovat, **díla vycházela v samizdatu**, nebo v cizině.
- Od roku 1975 smí opět **volně tvořit a vydávat** knihy.
- Do svých děl si vybírá postavy obyčejné, nemocné, smolaře, ztroskotance, na první pohled velice nezajímavé lidi, kteří v životě nic nezažili, ale o životě velmi rádi mluví.
- Byl nejvýznamnějším českým prozaikem.
- Rysy díla:
 - „**perlička na dně**“ - dobré jádro člověka, např. modrost, upřímnost, bez ohledu na původ.
 - **Pábení, pábitel** – Hrabalovy novotvary, zřejmě od slova „bábení“
 - „**pábení**“ – zvláštní druh vyprávění, autentické hovory lidí
 - pábitel – vše koná zamilovaně, touží po poznání, je posedlý vyprávěním
 - osobité nazírání na svět, svérázná poetika
 - většina próz nemá souvislý děj (výjimka: Ostře sledované vlaky)
 - tok více nesouvisejících příběhů najednou = metoda koláže
 - výrazné kontrasty
 - lidé z okrajových oblastí měst
 - erotické motivy, černý humor, groteskní scény
 - údajně vše podle skutečnosti (inspirace vyprávěním v hospodách)
 - hovorový jazyk
 - malá psychologická propracovanost postav – záměrně
- mnohé knihy vyšly nejprve v exilových nakladatelstvích, poté je Hrabal přepracovával
 - Perlička na dně – soubor povídek
 - Pábitelé
 - Taneční hodiny při starší a pokročilé – celý text je jedna dlouhá věta, ovlivněn moderní prózou.
- Vrcholné období – 70. léta:
 - Tzv. nymburská trilogie = Městečko u vody = městečko, kde se zastavil čas
 - Postřižiny, Krasosmutnění, Harlekýnovy milióny
 - Obsluhoval jsem anglického krále – hl. hrdina Jan Dítě je malého vzrůstu, vnucuje se do vyšších vrstev
 - Slavnosti sněženek – soubor povídek o obyvatelích chytové oblasti Kersko
 - Příliš hlučná samota – monolog baliče sběrového papíru Haňti, vzděláván proti své vůli

Literární / obecně kulturní kontext

- **Oto Pavel (1930-19735)**

- Spisovatel a novinář v Československém rozhlasu
- Vl. jménem Ota Popper
 - Smrt krásných srnců – povídky o dětství a dospívání, chalupě převozníka Proška u řeky Berounky, židovských transportech, poválečné nadšení a zklamání
 - Jak jsem potkal ryby navázání na povídky Smrt krásných srnců
 - Zlatí úhoři povídky o lásce k rybaření
 - Dukla mezi mrakodrapy o fotbalistech Dukly, povídky se sportovní tematikou
- **Vladimír Páral (*1932)**
 - Pracoval jako výzkumný pracovník v chemii, poté se stal spisovatelem z povolání
 - Veletrh splnění přání, Soukromá vichřice – román o nemožnosti změnit dosavadní existenci.
 - Katapult – tragikomický obraz ústeckého úředníka chemičky a jeho mileneckých vztahů
- **Milan Kundera (*1929)**
 - Prozaik, básník, esejista, překladatel a dramatik, světově nejúspěšnější a nepřekladanější autor českého původu
 - Směšné lásky – povídky o tragikomických situacích, o bezmoci vůle a rozumu
 - Druhý sešit směšných lásek, Třetí sešit směšných lásek
 - Žert – významný společenský a historizující román
 - Nesnesitelná lehkost bytí – intelektuální próza, kompoziční princip je ovlivněn hudbou, variace lidských osudů
- **Josef Škvorecký (1924-2012)**
 - Prozaik a nakladatel
 - Založil s manželkou Zdenou Salivarovou nakladatelství 68' Publishers
 - Zbabělci – román líčí v 8 kapitolách osm květinových dnů konce 2. sv. v. v Kostelci
 - Tankový prapor – satira, lži a přetvářky, armádní mašinerie a tupost velitelů
 - Hříchy pro pátera Knoxe – cyklus detektivních příběhů.